

Asia: VN/12900/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantajan näkemykset sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain 12 §:n muuttamisesta

- Arene katsoo, että ehdotuksella helpotetaan sosiaalipalveluiden työntekijäpulaa, mutta esitys ei kestäväällä tavalla ratkaise pulaa sosiaalityöntekijöistä. Lakiehdotus tekee alan kelpoisuussäätelystä epäselvää ja luo koulutuspolkujen näkökulmasta epätarkoituksenmukaisia rakenteita. Osaajapulan ratkaisu vaatii esitettyjä suurempia muutoksia kelpoisuusehtoihin, työolosuhteisiin, palkkaukseen ja koulutusmääriin.
- Esitettyä kelpoisuusehtojen muutos on koulutusjärjestelmän näkökulmasta epätarkoituksenmukainen ja johtaa ylipitkiin ja vaikeasti hahmottuviin koulutuspolkuihin. Kelpoisuusehtojen muutos esitetyllä tavalla luo tilapäisiin sosiaalityöntekijän tehtäviin kelpoisten henkilöiden ryhmän, joiden ei ole mahdollista saavuttaa vakinaista sosiaalityöntekijän virkaa elleivät he suorita täysin uutta tutkintoa. Esimerkiksi sosionomien on käytännössä suoritettava sosiaalityön kandidaatin ja maisterin tutkinto saavuttaakseen täyden kelpoisuuden sosiaalityöntekijän tehtäviin.
- Arene katsoo, että sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien roolitusta ja tehtävänkuvia on tarpeellista tarkastella ammattihenkilölain uudistuksen yhteydessä. Muutos tulee kuitenkin tehdä osaamisperusteisesti ja työelämän tarpeista käsin eikä nykyisistä tutkinnoista käsin.
- Lainsäädäntöä tulisi kehittää siten, että sosionomi AMK-tutkinnon suorittaneiden henkilöiden olisi nykyistä helpompi saavuttaa sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Tämä edellyttää kelpoisuusehtojen muuttamista siten, että kelpoisuusehdot tunnistavat sosionomikoulutuksen tuottaman osaamisen ja edellyttävät siten sosionomeilta nykyistä lyhyempää jatkokoulutusta sosiaalityöntekijän kelpoisuuden saavuttamiseksi.

- Sosiaalityössä olevat ongelmat työvoimapula mukaan luettuna ovat niin syviä, että ala tarvitsee selvästi uudenlaista osaamista tutkinnon suorittaneilta sekä uudenlaista tutkimus- ja kehittämistyötä. Vain ammattikorkeakoulut voisivat tarjota täysin uudenlaista näkökulmaa ja ratkaisuja olemassa oleviin ongelmiin.

Hyvinvointialueilla on tällä hetkellä merkittäviä haasteita saada riittävästi kelpoisia henkilöitä sosiaalityöntekijöiden tehtäviin. Lakiesityksen tarkoituksena on helpottaa hyvinvointialueiden tilannetta ja mahdollistaa soveltuvan sosiaalialan korkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden työskentelyn määräaikaaisesti sosiaalityöntekijän tehtävässä tietyin ehdoin. Arene katsoo, että ehdotuksella helpotetaan sosiaalipalveluiden työntekijäpulaa, mutta esitys ei kestäväällä tavalla ratkaise pulaa sosiaalityöntekijöistä. Lakiehdotus tekee alan kelpoisuussääntelystä epäselvää ja luo koulutuspolkujen näkökulmasta epätarkoituksenmukaisia rakenteita.

Esitys ei olennaisesti helpota sosionomin tai sosionomi YAMK-tutkinnon suorittaneiden työmarkkina-asemaa, vaan lakiesitys helpottaa lähinnä muiden sosiaalitieteiden yliopistollisen korkeakoulututkinnon suorittaneiden henkilöiden palkkaamiseen tilapäisesti sosiaalityöntekijän tehtävään. Esimerkiksi sosiaalipsykologian tai sosiaalipolitiikan pääaineopiskelijat ovat voineet sisältää laissa esitetyt sosiaalityön perus- ja aineopinnot tutkintoonsa jo tutkintokoulutuksen aikana. Sosionomit eivät voi kuitenkaan voi sosiaalityön opintoja tutkintoonsa sisällyttää, sillä opintoja ei ole tarjolla ammattikorkeakouluissa.

Kelpoisuusehtojen muutos esitetyllä tavalla luo tilapäisiin sosiaalityöntekijän tehtäviin kelpoisten henkilöiden ryhmän, jonka on käytännössä suoritettava koko sosiaalityön kandidaatin ja maisterin tutkinto saavuttaakseen täyden kelpoisuuden sosiaalityöntekijän tehtäviin. Vaikka yliopistot ovat viime vuosina kehittäneet sosionomeille polkuja sosiaalityöntekijän kelpoisuuteen tähtääviin VTM/YTM opintoihin, pitää sosionomin edelleen lain mukaan suorittaa pääaineopinnot tai pääainetta vastaavat yliopistolliset opinnot sosiaalityössä. Pahimmassa tapauksessa esitetty laki johtaa tilanteeseen, jossa avoimessa yliopistossa sosiaalityön perus- ja aineopinnot suorittaneista sosionomeista syntyy jatkuvissa tilapäisissä työsuhteissa sosiaalityöntekijöinä toimiva ryhmä ilman mahdollisuutta saavuttaa pysyvää sosiaalityöntekijän virkaa. Korkeakoulujärjestelmän toimintalogiikan tai rahoitusjärjestelmän kannalta ei myöskään ole tarkoituksenmukaista, että jo saman alan alemman korkeakoulututkinnon (sosionomi AMK) suorittanut henkilö joutuu suorittamaan toisen saman alan ja tason tutkinnon, (sosiaalityön VTK/YTK-tutkinto) saadakseen alan kelpoisuuden. Esitetty muutos ei tule vaikuttamaan tähän problematiikkaan millään tavalla.

Sosiaalityöntekijän kelpoisuusehtoja tulisi kehittää siten, että sosionomi AMK-tutkinnon suorittaneiden henkilöiden olisi nykyistä helpompi saavuttaa sosiaalityöntekijän kelpoisuus. Tämä edellyttää kelpoisuusehtojen muuttamista siten, että kelpoisuusehdot tunnustavat sosionomikoulutuksen tuottaman osaamisen nykyistä paremmin, ja edellyttävät siten sosionomeilta nykyistä lyhyempää jatkokoulutusta sosiaalityöntekijän kelpoisuuteen. Kelpoisuuden saavuttamiseksi tulisi riittää esimerkiksi sosiaalityön syventävien opintojen ja ylemmän sosiaalialan korkeakoulututkinnon suorittaminen ilman siltaopintoja.

Lakiesityksessä jää myös epäselväksi se, millainen rooli tilapäisesti sosiaalityöntekijöinä toimivilla henkilöillä olisi uuden lain myötä, sillä laki joka tapauksessa rajoittaisi selkeästi näiden henkilöiden mahdollisuuksia toimia itsenäisesti sosiaalityöntekijän tehtävässä. Tilapäiset sosiaalityöntekijät olisivat siis uusi, kolmas ryhmä sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien rinnalla sosiaalityön kentällä, mikä muuttaisi nykyistä sosiaalityöntekijöiden ja sosionomien välistä työnjakoa. Ensisijaisesti tulisikin tarkastella alan olemassa olevien ammattiryhmien työnjakoa ja roolitusta ennen kelpoisuuksien laajempaa muuttamista.

Lakiesityksen vaihtoehtoja koskevassa osiossa on pohdittu sosiaalihuollon ja lastensuojelun tehtävärakenteen ja työnjaon uudistamisesta siten, että sosionomien tehtävänalaa laajennettaisiin jo nykyinsäädännön puitteissa. Arene pitää perusteltuna pohtia nykyisten sosiaalialan ammattiryhmien tehtävien uudelleen. Tarkastelussa tulisi miettiä myös sosionomi YAMK-tutkinnon suorittaneiden henkilöiden tehtävien laajentamista ja mahdollistaa ammattikorkeakouluille oikeus kouluttaa nykyinsäädännön mukaisia kelpoisia sosiaalityöntekijöitä. Sosiaalityössä olevat ongelmat työvoimapula mukaan luettuna ovat niin syviä, että ala tarvitsee selvästi uudenlaista osaamista tutkinnon suorittaneilta sekä uudenlaista tutkimus- ja kehittämistyötä. Vain ammattikorkeakoulut voisivat tarjota täysin uudenlaista näkökulmaa ja ratkaisuja olemassa oleviin ongelmiin.

Lausunnonantajan näkemykset voimaantulosta

-

Onko lakiehdotuksen olennaisia vaikutuksia arvioitu riittävästi? Mitä muita olennaisia vaikutuksia lakiehdotuksella voidaan arvioida olevan?

-

Muita yleisiä huomioita lakiehdotuksesta?

-

Ylönen Nina
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry